

BACS

INTEGRÁLT KÖNYVTÁRI RENDSZER A ST. LOUIS-I WASHINGTON EGYETEM ORVOSI KÖNYVTÁRÁBAN

KOZÁK RÉKA

Az Orvosi Könyvtárak Szövetségének 1985. évi találkozóján az Institute for Scientific Research kitüntetésben részesítette könyvtáramat a korszerű technológia magas szintű alkalmazásáért a tájékoztató munkában.

A Washington Egyetem Orvostudományi Karának könyvtára fejlesztette ki azt a távközlési hálózatot, amely OCTANET néven Colorado, Kansas, Missouri, Nebraska, Utah és Wyoming államokban több, mint 600 könyvtárat szolgál a könyvtárközi kölcsönzésben. Bár a díjat az OCTANET kifejlesztéséért kaptuk, ez csak egyik ága annak a sokoldalú, igényes programnak, amely könyvtáramat még amerikai viszonylatban is a technológiában vezető, úttörő könyvtárak sorába emeli.

Könyvtáramban az automatizálás az 1960-as évek elején kezdődött Estelle *Brodman* igazgatása alatt. A könyvtár lépést tartott az új technológia fejlődésével, az automatizálás széles körű alkalmazásával a könyvkölcsönzésben, a könyvbeszerzésben, a katalogizálásban és a folyóirattárban. A legelső sikeres lépés 1962-ben történt a folyóirattár számítógépes ellenőrzésével. A PHILSOM-szisztéma (Periodical Holdings in Libraries of Schools of Medicine) a kezdeti, házon belüli használat mellett ma már több, mint 20 könyvtár folyóirat-állományát tartja ellenőrzés alatt. A következő mérföldkő a beszerzés és a katalogizálás számítógépes átszervezése volt. 1974-ben a könyvtár az OCLC bibliográfiai adatbank tagja lett. Kezdettől fogva nemcsak használjuk az adatbázis bibliográfiai információját, hanem saját adatközpontunkat is építjük minden feldolgozott egységgel. Ez az új bibliográfiai adatközpont egy új formájú katalógusnak a lehetőségét hordozta magában. 1979-ben tervbe vettük a számítógépes katalógus bevezetését. Ugyanebben az évben a könyvkölcsönzés számítógépes átszervezése is megkezdődött. A könyvkölcsönzés és a katalogizálás szakemberei szoros együttműködésben dolgoztak az egyetem számítógép-részlegének igazgatójával, Simon *Igielnik*kel a forradalmian új módszer kidolgozásában.

Az online integrált könyvtári rendszer azon az egyszerű elven alapszik, hogy a könyvtár a beszerzéstől a könyvkölcsönzésig ugyanazt a szabványosított bibliográfiai információt használja. Ez az egység számítógépes alkalmazásával visszakereshető különböző funkciók ellátására.

Az integrált rendszer összetevői a következők:

Monographic module – az OCLC bibliográfiai adatbankból és a hagyományos katalogizálásból épül;

Serial module – a már meglévő PHILSOM ellenőrző rendszerét használja;

Circulation module – könyvkölcsönzési adatokon épül;

Acquisition module – a beszerzés adatait foglalja magába.

A rendszer első három összetevője szoros összeköttetésben áll egymással. Minden egyes kölcsönzés alkalmával a kölcsönzési rekord összekapcsolódik az adatbankban lévő monográfia-, vagy folyóirat-rekorddal. A kölcsönzési adatokból könnyen készíthető statisztikai információ a könyvtár állományának használatáról, fejlesztési célkitűzéseiről. A beszerzési adatbázis funkciója különállóbb, de hozzáférhető csak úgy, mint az előbb említett három a központi számítógép segítségével: online.

Integrált könyvtári rendszerünk Amerika-szerte ismert BACS néven, a Bibliography Access and Control System kezdőbetűit használva.

A könyvtárhasználók és a kutatók számára a BACS az online katalógus segítségével hozzáférhető. A látogató pár perc alatt megtanulhatja a BACS-katalógus használatát, nemcsak a tájékoztató osztály munkatársainak az irányításával, hanem azzal a rövid és egyszerű használati utasítással is, amely kívánságra előhívható a képernyőn. A használó választása szerint kutathat az adatbázisban pontos bibliográfiai ismeretek begépelésével, vagy ennek hiányában kulcsszavak segítségével. Az online katalógus Boolean *ES* logikai kombinációt követ: a számítógép együtt kutatja az adatbankban a szerző, cím és tárgyszó begépelte információit, hogy a megfelelőt megtalálja.

A shelflist ugyancsak hozzáférhető a hívószámok segítségével. A folyóiratok esetén pontos ismereteket szerezhetünk a hiányzó kötetekről, az állomány teljességéről. Az integrált rendszer előnyeként a könyvtárhasználók az online katalógusból azonnal értesülhetnek a kívánt könyv vagy folyóirat kölcsönzési státuszáról, fizikai elhelyezéséről a könyvtárban. Az új könyvek listája a beszerzési információt teszi hozzáférhetővé.

A rendszer egyedülálló sajátossága, hogy elnézi a gyakorta helytelenül írott szavakat, gépelési hibákat, a szerzők nevének pontatlan használatát.

A BACS integrált könyvtári rendszer megfelelő távközlési kapcsolattal hozzáférhető ma már nemcsak az Orvostudományi Egyetemen s a hozzá tartozó klinikákon, hanem St. Louis minden részén. Egy lépéssel tovább menve, ez azt jelenti, hogy a rendszer elektromos postaként is használható üzenetek továbbítására a könyvtár és használói között.

A BACS rendszernek külön adatállománya van igazgatási funkciók ellátására. A "Time Clock" automatikusan jegyzi a túlórákat, a szabadságokat, a betegszabadságot, adatközpontjában tárolja a dolgozókra vonatkozó személyzeti adatokat. Adatállományának gyakran használt része az egyetem és a hozzá tartozó klinikák telefonjegyzéke is.

Kísérletek folytak a MEDLINE adatbázis szakirodalmi kutatási lehetőségeiről is a BACS rendszer termináljain.

Alig egy hónapja, a Current Contents, egy igen fontos adatbank is online használható a szakirodalom kutatásában, nemcsak az egyetemi könyvtár termináljain, hanem az intézetekben, orvosi irodákban is. A Current Contents szolgáltatása már használja az elektromos posta lehetőségeit. A kutatóknak nem szükséges személyesen vagy telefonon bejelenteni igényét az adatbankból kiválasztott szakirodalomra, ugyanazon a terminálon az elektromos posta útján továbbíthatja üzenetét a könyvtárnak.

Mindez természetesen új horizontot nyitott a könyvtári szolgáltatásban. Sokat írtak a szakirodalomban arról, hogy a könyvtárak kora lehanyaglik az automatizálás korában. A Washington Egyetem orvosi könyvtára jó példa arra, hogy az automati-

zálás és a számítógépek megfelelő használata integrált könyvtári rendszerben nemcsak növelheti a könyvtárak jelentőségét a kutatásban, hanem nélkülözhetetlen központtá válik a tájékoztatásban mind az intézményen belül, mind pedig azok számára, kik távközléses vonalon beléphetnek a rendszerbe.

BIBLIOGRÁFIA

- KELLY B., FEDDERS C., POWDERLY A., YEDLIN D.: Bibliographic and control system. *Info. Tech. Libr.* 1982 June; 125-132.
- KELLY E. A., YEDLIN D. K., CRAWFORD S. Y., IGIELNIK S.: Online integrated system: bibliographic access and control system of Washington University School of Medicine. *Bull. Med. Libr. Assoc.* 1982 July; 70(3); 281-288.
- CRAWFORD S., JOHNSON M., KELLY E. A.: Technology at Washington University School of Medicine Library: BACS, PHILSOM and OCTANET. *Bull. Med. Libr. Assoc.* 1983 July; 71(3); 324-327.
- KELLY E.A., HALBROOK B., IGIELNIK S., RUEBY C.: Evolution of an integrated library system toward information management. *Bull. Med. Libr. Assoc.* 1985 January; 73(1); 9-14.